

KAPITTEL 5

Plagiatbegrepet i forskningssammenheng

*Ole-Andreas Rognstad, professor ved Institutt for
Privatrett, Det juridiske fakultet, Universitetet i
Oslo*

*Harald Irgens-Jensen, førsteamanuensis ved
Institutt for Privatrett, Det juridiske fakultet,
Universitetet i Oslo*

Abstract

Plagiarism in research

«Plagiarism» is often included in the definition of «research misconduct», together with «fabrication» and «falsification» of data. Within the field of Norwegian research ethics, «plagiarism» is normally understood as «taking something from others and present it as your own without proper reference to the sources». «Plagiarism» refers not only to the slavish copying of other peoples' texts, but also the «theft» of ideas, hypotheses, concepts, theories, interpretations, designs, illustrations, results etc».

However, the term is also used in copyright law in Norway and other continental jurisdictions. And here «plagiarism» has a different meaning. Since copyright law does not protect scientific results

or theories per se, but only the way they are expressed, a scientist presenting the results of a colleague as his own, but using different words, will, despite his research misconduct, normally not commit plagiarism in a copyright sense of the word.

The present article explores the tension between the two concepts of plagiarism and how they have been confused in cases before the National Commission for the Investigation of Research Misconduct. In this connection the authors also discuss whether «plagiarism» in terms of research ethics is a purely «objective» term, or whether «subjective» aspects such as the authors' intent and awareness of the norms for use of other people's material are also relevant for the determination of whether the author has committed plagiarism or not. The authors criticize the phrasing of the Norwegian Act on Research Ethics, which gives the impression that it is a purely objective term. Finally, the authors discuss the concept of 'self-plagiarism'. While the authors agree that not giving proper references to one's own earlier works may be ethically problematic in given situations, the term 'self-plagiarism' is misleading and should ideally be avoided.

Innledning

Forskningsplagiat er en mye omtalt og omdiskutert problemstilling, både nasjonalt og internasjonalt. I forskningsetikkloven § 5 annet ledd nevnes «plagiering» sammen med «forfalskning» og «fabrikkering» som typeeksempelet på alvorlig «vitenskapelig uredelighet»:

Med vitenskapelig uredelighet menes forfalskning, fabrikkering, plagiering og andre alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis som er begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning.¹

1 Lov 30. juni 2006 nr. 56 om behandling av etikk og redelighet i forskning (forskningsetikkloven).

Våre lovgivere har ikke suget dette helt av eget bryst. Liknende definisjoner går igjen i forskningsetisk regelverk og diskusjoner om forskningsetikk i flere land. I *US Federal Policy on Research Misconduct* heter det for eksempel at «research misconduct is defined as fabrication, falsification, or plagiarism in proposing, performing, or reviewing research, or in reporting research results» (American Physical Society 2002). I de nyeste norske forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi (NESH 2016), som er ment som en «kodifisering» av gjeldende oppfatninger om forskningsetikk, er det tatt inn et eget punkt om vitenskapelig redelighet (pkt. 28). Der heter det at «[u]redelighet er alvorlige brudd på god vitenskapelig praksis knyttet til forskningens sannhetssøken», at «[f]orskeren har en forpliktelse til å snakke sant», at «vitenskapelig uredelighet dreier seg om villedelse gjennom løgn, fortielse og fordreining», og at «[m]est alvorlig, i forskningsetisk forstand er fabrikkering og forfalskning av datamateriale, samt plagiat».

Mange som er opptatt av forskningsetikk, husker det store oppstyret rundt den tidligere tyske forsvarsministeren Karl-Theodor von und zu Guttenberg, som i 2011 fratrådte sin stilling som direkte følge av beskyldninger om at hans juridiske doktoravhandling fra 2007 inneholdt omfattende tilfeller av plagiat. I Norge har vi fortsatt ikke hatt offentlige *plagiatskandaler* av den karakter, hvis vi ser bort fra den såkalte Alnæs-saken fra midten av 2000-tallet som gjaldt formidling av andres og ikke egne forskningsresultater (Rognstad mfl. 2013, s. 17–27), og debatten sommeren 2015 om presseetikk i kjølvannet av omfattende «lån» av andres materiale i flere artikler i *Dagens Næringsliv*.^{2,3} Det offentlig oppnevnte

2 <http://www.dn.no/etterBors/2015/09/24/2149/Dagens-Nringsliv/plagiatsaken-i-dn>.

3 Mer relevant videre i debatten er Charlotte Haugs kronikk i *Aftenposten* 12. august 2015: «Å skrive selv eller skrive av – er det så nøye?» Tilgjengelig her: <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/Kronikk-A-skrive-selv-eller-skrive-av--er-det-sa-noye-31589b.html>. Se også Djuve 24.,09.2015.

Granskingsutvalget (Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning) har imidlertid hatt to forskningsrelaterte plagiatsaker til behandling. Den ene – den såkalte BI-saken – fikk relativt stor mediedekning.⁴ Sakene har avdekket noen grunnleggende problemer knyttet til forskningsplagiat, ikke minst i spennet mellom forskningsetikk og juss, som det kan være grunn til å rekapitulere og se litt nærmere på.

Et grunnleggende problem er hva som menes med «plagiat» eller «plagiering». I NESH (27.04.2016, pkt. 27) heter det at «[p]lagiat i forskningsetisk forstand er å ta noe fra andre og presentere det som sitt eget uten god henvisning i kildene. Plagiering bryter med vitenskapens sannhetsforpliktelse og med krav om originalitet, ydmykhet og kollegialitet. Forskere som bygger videre på andres arbeid, skal hen vise til kildene i tråd med god skikk.» Videre presiseres det at «den mest åpenbare formen for plagiat er ren avskrift», men at plagiat også kan «ta andre former, for eksempel bruk av ideer, hypoteser, begreper, teorier, tolkninger, design, illustrasjoner, resultater m.m. Det å hen vise til et annet arbeid tidlig i egen tekst, og deretter gjøre omfattende bruk av arbeidet uten henvisninger senere, kan også være plagiat.»

Rent umiddelbart er det liten grunn til å stusse over en slik definisjon og forklaring av plagiatbegrepet. Uttrykket «plagiat» er utslag av et moralsk allmenbegrep som historisk sett stammer fra den romerske dikteren Martial (40–103 e.Kr.). Han sammenliknet sine dikt med frigitte slaver (eller barn, hevder Kastner (1983, s. 1151)) og betegnet andre diktere som ga dem ut i sitt eget navn,

4 Se Granskingsutvalgets uttalelse i «Sak om plagiering i doktoravhandling» (Granskingsutvalget 19.03.2012) og «Sak om vitenskapelig uredelighet ved et teknisk-industrielt forskningsinstitutt» (Granskingsutvalget 19.10.2012), uttalelsen fra det såkalte «ad hoc-utvalget» (Ad hoc-utvalget 27.05.2011), og «Vedtak av særskilt utvalg oppnevnt i medhold av forskningsetikkloven § 5 femte ledd i klage over Granskingsutvalgets uttalelse om vitenskapelig uredelighet i doktoravhandling avlagt ved Handelshøyskolen BI» (Klageutvalget 28.01.2013).

som «plagiarii», som betyr menneskerøvere (Seo 2009, s. 568; Röthlisberger 1917, s. 131). Betegnelsen har overlevd siden da og har festet seg som uttrykk for å benytte seg av andres intellektuelle virksomhet under skinn av at den stammer fra en selv, og slik brukes vel også begrepet i dagligtalen.

Like fullt har plagiatsbegrepet i forskningssammenheng ført til en rekke diskusjoner de senere årene, og her vil vi gå inn på noen av dem. Den ene gjelder forholdet mellom det forskningsetiske og det opphavsrettslige (immaterialrettslige) plagiatsbegrepet. Uttrykket plagiats brukes nemlig også i sammenheng med rettigheter til intellektuelle og økonomiske prestasjoner, spesielt knyttet til åndsverks- og produktetterlikninger. Og i den sammenhengen er plagiatsbegrepet annerledes, og i første rekke snevrere, enn det som følger av NESH (27.04.2016, pkt. 27). Det trengs derfor en oppklaring om forholdet mellom bruken av plagiatsbegrepet i opphavsretten og det forskningsetiske plagiatsbegrepet, slik det blant annet kommer til uttrykk i punkt 27 i NESH (27.04.2016). Et bidrag til en slik oppklaring blir gitt senere i dette kapitlet.

I tillegg vil vi også kaste lys over to andre diskusjoner som har stått sentralt i debatten og i saker om plagiats i forskningssammenheng. Den ene er forholdet mellom subjektive og objektive elementer i det forskningsetiske plagiatsbegrepet. Den andre er forholdet mellom plagiats i egentlig forstand og det som gjerne omtales som «selvplagiats».

Før vi går i gang med de nevnte drøftelsene, er det grunn til kort å oppklare hva som menes med det «forskningsetiske» plagiatsbegrepet. Utgangspunktet her er vitenskapens «etos» og normer som er nedarvet og utviklet av forskningsfellesskapet over århundrer. Det må påpekes at det aldri vil være full enighet om innholdet i slike normer, og at det også vil påvirke den nærmere forståelsen av plagiatsbegrepet slik det benyttes i forskningsetikken. Utvikling av forskningsetiske retningslinjer, som NESH, er forsøk på nedskrivning («kodifisering») av essenser i de forskningsetiske normene og

kan slik sett forstås som forsøk på *uttrykk* for normene, men er ikke *grunnlag* for normene, slik for eksempel lovtekster er grunnlag for juridiske normer. Grunnlaget ligger i vitenskapens etos, og de forskningsetiske retningslinjene vil derfor aldri være mer enn retningslinjer eller veiledninger (Ingierd mfl. 2015). En ytterligere kompliserende faktor oppstår når forskningsetiske begreper inntas i *lovgivningen*. Begrepene omdannes med dette til *juridiske* normer, som på grunn av jussens egenart lett kan tenkes å få et annet innhold og en annen karakter enn de forskningsetiske normene. Når vi snakker om det forskningsetiske plagiatbegrepet, mener vi begrepet slik det bør forstås på grunnlag av vitenskapens etos. Henvisninger til de forskningsetiske retningslinjene i den forbindelse må forstås i lys av at de er forsøk på uttrykk for forskningsetiske normer, men ikke likestilt med dem. Henvisninger til forskningsetikkloven impliserer at det kan være forskjeller mellom det forskningsetiske og det forskningsetisk-juridiske plagiatbegrepet.

I det siste ligger også ulikheten mellom etiske og juridiske normers karakter, som også preger forskjellen mellom det opphavsrettslige og det forskningsetiske plagiatbegrepet. Den begrensede rammen for denne artikkelen tilsier at vi ikke kan gå nærmere inn i slike forskjeller, men de blir berørt fortløpende i den utstrekning det anses nødvendig.

Opphavsrettens og forskningsetikkens skranker for bruk av andres arbeider

Åndsverkloven, som Kulturdepartementet omtaler som «vår viktigste kulturlov» (Prop. 1 S (2011–2012), s. 143), regulerer «litterære, vitenskapelige eller kunstneriske verk av enhver art og uansett uttrykksmåte og uttrykksform»⁵. Lovens kanskje viktigste formål er

5 Lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk (åndsverkloven), § 1.

å tilgodese opphavsmannens interesse i å kunne tjene penger på sin verksproduksjon (i tillegg til å ivareta visse ideelle interesser opphavsmannen har i sitt verk, som plassen ikke tillater å komme inn på her (Rognstad 2009, s. 197–213)). Formålet søkes realisert ved å gi opphavsmannen *enerett* til å fremstille eksemplar av verket og gjøre det tilgjengelig for allmennheten. Det betyr blant annet at ingen andre får lov til å trykke eksemplarer av verket, lage kopier eller legge det ut på internett uten opphavsmannens samtykke. Det gjelder visse unntak, og i relasjon til vårt tema er nok den viktigste innskrenkingen i eneretten den adgangen andre har til å *sitere* fra verket «i samsvarende med god skikk», som det heter i åndsverkloven § 22.

Selv om loven taler om «vitenskapelige verk», er det imidlertid ikke ny vitenskapelig innsikt den tar sikte på å gi enerett til. Litt upresist kan vi si at det heller er den kreative *formidlingskunsten* som står i sentrum. Har en forsker gjort en ny oppdagelse, får han ikke opphavsrett til den. Det han typisk får opphavsrett til, er teksten han har beskrevet oppdagelsen i. Vilkåret er at teksten oppfyller opphavsrettens krav til «originalitet», det vil si at opphavsmannens valg av for eksempel eksemplarer, disposisjon og setningsformuleringer «på original vis uttrykker sine kreative evner ved å foreta frie og kreative valg ... og dermed setter sit 'personlige preg' [på verket]», som EU-domstolen har uttrykt det.⁶ I praksis vil en vitenskapelig artikkel alltid tilfredsstille kravet til originalitet, eller verkshøyde, som man også sier i opphavsretten. Men det gjelder altså bare selve den ytre formen på presentasjonen, ikke innholdet i det man har kommet frem til.

For å illustrere: Einsteins teori om sammenheng mellom et legemes masse og hvor mye energi det innehar, uttrykt ved formelen $E = mc^2$, er banebrytende fysikk. Men ikke et åndsverk. Og godt

6 Sak C-604/10 *Football Dataco* premiss 38; jf. sak C-5/08, *Infopaq* premiss 35, 37 og 38; sak C-393/09 *Bezpečnosti softwarova* premiss 45; sak C-429/08 *Football Association Premier League* premiss 97; og sak C-145/10 *Painer* premiss 87–94.

er det. Hadde dette vært omfattet av eneretten, hadde Einsteins arvinger i utgangspunktet hatt enerett til gjengivelse av denne teorien (dog med en adgang for andre til å «sitere», hva nå det hadde betydning). En slik enerett har arvingene ikke. Einsteins åndsverk er artikkelen der teorien ble presentert (Einstein 1905): «Ist die Trägheit eines Körpers von seinem Energieinhalt abhängig?». Åndsverkbeskyttelse får heller ikke andre kjente teorier og funn, som Darwins teori om «survival of the fittest», eller for den saks skyld NTNUs nybakte nobelprisvinnere, ekteparet Moser, sine oppdagelser av celler som utgjør hjernens «posisjoneringssystem». Men nobelprisvinnerne vil ha opphavsrett til artiklene de har publisert i *Science* og *Nature* om sine funn.⁷ Fra samfunnsfagernes og jussens områder kan vi nevne Makt- og demokratiutredningens observasjoner om rettsliggjøring i samfunnet (NOU 2003: 19, kapittel 6) og Torstein Eckhoffs rettskildelære (Eckhoff 1971) som resultater som ikke har opphavsrett. Enkelt sagt kan vi si at faglige synspunkter ikke er gjenstand for opphavsrett, bare formen som synspunktene presenteres i (Rognstad mfl. 2013, s. 63). For en forsker kan det kanskje virke merkelig første gang han hører det, og erkjennelsesteoretisk kan man selvsagt problematisere skillet mellom innhold og form. Men i opphavsretten er skillet helt nødvendig. Opphavsretten er som sagt en *enerett*, og man bør ikke kunne få enerett til å hevde et faglig synspunkt. Men de som vil gjengi synspunktet, bør ha plikt til å nevne hvor de har tatt det fra. Det er her forskningsetikken kommer inn i bildet med sine

7 Nobelkomiteen ved Karolinska Institutet viste til følgende artikler: Fyhn, M., Molden, S., Witter, M.P., Moser, E.I. og Moser, M.B. (2004). Spatial representation in the entorhinal cortex, *Science* 305: 1258–1264; Hafting, T., Fyhn, M., Molden, S., Moser, M.B. og Moser, E.I. (2005). Microstructure of spatial map in the entorhinal cortex, *Nature* 436: 801–806; Sargolini, F., Fyhn, M., Hafting, T., McNaughton, B.L., Witter, M.P., Moser, M.B. og Moser, E.I. (2006). Conjunctive representation of position, direction, and velocity in the entorhinal cortex, *Science* 312: 758–762. Se Nobelkomiteen 2014.

krav til henvisninger, men før vi går dit, må vi si noen ord om den opphavsrettslige plagiatvurderingen.

Plagiatbegrepet brukes også i opphavsretten, men ikke i selve loven. Det betegner med andre ord ikke grensen mellom lovlig og ulovlig bruk av opphavsrettslige verk, men har vært benyttet både i lovforarbeider og rettslitteraturen for å betegne særlige tilfeller av opphavsrettsbrudd (Rognstad mfl. 2013, s. 75). Det sentrale vurderingstemaet i den opphavsrettslige plagiatvurderingen er om «kopien» gir en opplevelse av identitet med «originalen», men vel å merke når man ser bort fra de delene som ikke er vernet. For faglitterære verk må man altså spørre: Gir det angivelige plagiatet en opplevelse av identitet med den angivelige originalen, også når vi ser bort fra at tekstene formidler samme faglige synspunkt? Hvis man har valgt de samme ordene for å formidle det samme synspunktet selv om man har til rådighet et vell av ulike måter å formidle det på, vil det som regel foreligge plagiat, med mindre man har gjort et lovlig sitat, som normalt vil kreve anførselstegn og korrekt henvisning. Har derimot forfatter nummer to *skrevet teksten om*, slik at det eneste som er «felles» er det faglige synspunktet, går han klar av opphavsretten, selv om han overhodet ikke har noen henvisning. Her er det viktig at de forskningsetiske normene kan supplere de opphavsrettslige. Og det bringer oss over til forskningsetikken.

De forskningsetiske normene «beskytter», som det tydelig fremgår av de nevnte NESH-retningslinjene (NESH 27.04.2016), også resultater, ideer og faglige synspunkter, i tillegg til forskerens språklige formuleringer. Så har noen «tatt» dine resultater og fremstilt dem som sine egne, vil vedkommende ha brutt de forskningsetiske normene selv om han eller hun har klart å skrive såpass mye om at det ikke er begått noen opphavsrettskrenkelse.

De forskningsetiske normene er imidlertid ikke til for at opphavsmannen skal kunne tjene penger ved salg av sitt verk. Så de gir ingen enerett. Poenget er at leserne ikke skal villedes om hvor resultater,

ideer eller tekster er hentet fra. Det betyr blant annet at det ikke holder bare å vise *at* man har brukt en annens materiale, men man må også redegjøre for *omfanget av* bruken og *hvor* materialet stammer fra. Hvis man har et avsnitt eller kapittel som i stor grad bygger på én fremstilling, må man si det. Man kan ikke bare liste kilden blant mange andre i en litteraturliste. Det holder heller ikke å nevne noen innledningsvis og så gjøre omfattende bruk av vedkommende hvis man ikke har presisert hvor mye man har brukt, enten i brødteksten eller med ytterligere noter (jf. NESH 27.04.2016, pkt. 27, tredje avsnitt, siste setning). På den måten gir forfatter nummer to inntrykk av at hans eller hennes eget verk er mer originalt enn det egentlig er. Gjentakende eller omfattende eksempler på dette i en tekst kan derfor utgjøre et plagiat i forskningsetisk forstand.

Gjengivelser av faglig basalkunnskap kan skje uten henvisning. Alle de artiklene som i dag handler om DNA, behøver ikke vise til Watson og Cricks grunnleggende artikkel om DNA-spiralens oppbygging fra 1953. Dels fordi det er kjent i leserkretsen hvem som står bak det grunnleggende arbeidet, og dels fordi så mange etterfølgende forskere videreutviklet feltet at grunnleggenes forbindelse til det foreliggende arbeidet i dag normalt vil være nokså indirekte. Uten dette unntaket ville også mange artikler bli uleselige på grunn av alle henvisningene som hadde trengtes. Men unntaket kan strekkes for langt. Så hvis én forsker eller forskergruppe har gjort et betydelig nybrottsarbeid man nokså klart bygger videre på, er det ofte tryggest å henwise til dette originalarbeidet. I «Vancouverreglene»⁸ finner man regler om hvorvidt man skal vise til originalpublikasjon eller «review article». Hvis ens egen fremstilling ikke bygger på originalarbeidet, men på andres omtale

8 Vancouverreglene er anbefalinger utarbeidet av International Committee of Medical Journal Editors og nyter stor anerkjennelse. Siste versjon er fra 2015, se: <http://www.icmje.org/recommendations>.

av det, må man imidlertid også gjøre rede for dette (Rognstad mfl. 2013, s. 47). Generelt gjelder vel at det er bedre å henvise en gang for mye enn en gang for lite.

I sakene som har vært for Granskingsutvalget, har innklagede gjerne påberopt seg dette unntaket for «faglig allemannseie», men utvalget fant ikke at unntaket fikk anvendelse i de sakene.⁹ Dersom man har drevet *avskrift*, eller nesten avskrift med mindre endringer, må man henvise og bruke anførselstegn, selv om opplysningene eller standpunktene skulle være «faglig allemannseie». For her har forfatteren gjort mer enn bare å «ta» det faglige synspunktet, han har også tatt teksten. Det må markeres. I den såkalte BI-saken var dette en av problemstillingene. Manglende etterlevelse her vil ofte være brudd på *både* forskningsetikk og opphavsrett, forutsatt at det gjelder «tekstlån» av ikke ubetydelig omfang. For en detaljert drøftelse av når avskrift med henvisning, men uten sitatmarkering, kan være forskningsetiske plagiat, se Ad hoc-utvalget (27.05.2011, s. 19–23). For at avskrift av tekst som er opphavsrettslig vernet, skal være opphavsrettslig akseptabel, er det som sagt et krav i åndsverkloven § 22 at det siteres i samsvar med «god skikk». Hva som er «god skikk», vil nok i stor grad svare til det som er akseptabelt etter de forskningsetiske reglene (Rognstad mfl. 2013, s. 86–81; Irgens-Jensen 2013, s. 179–183).

Forvirring om plagiatbegrepet

Det har skapt forvirring at plagiatbegrepet brukes forskjellig i opphavsretten og forskningsetikken. De innleggene som legges frem i saker for Granskingsutvalget om plagiat etter forskningsetikkloven, er preget av opphavsrettslig argumentasjon. Det var ikke minst tydelig i den nevnte BI-saken.

9 Se Granskingsutvalget (19.10.2012, s. 18), Granskingsutvalget (19.03.2012, s. 4–5, 28), Ad hoc-utvalget (27.05.2011, s. 17–19), Petersen og Rognstad (22.12.2011, s. 8–9, 20) og Klageutvalget (28.01.2013, s. 12).

Saken gjaldt en fast ansatt i forskerstilling ved Handelshøyskolen BI som av to av sine kolleger ble beskyldt for plagiat i sin doktoravhandling, innlevert og godkjent flere år tilbake. Avhandlingen inneholdt en rekke passasjer som ifølge varslerne var avskrift eller nesten-avskrift fra andre arbeider som det var henvist til, men uten sitatmarkering. Da saken ble behandlet internt i BIs forskningsetiske komité, kom flertallet på to medlemmer til at det ikke forelå plagiat i henhold til definisjonen i de forskningsetiske retningslinjene. Flertallet viste blant annet gjennomgående til at foreleggene i de aktuelle passasjene var allmennkunnskap. Implikasjonen synes å være at gjengivelse av faktaopplysninger ikke er plagiat, fordi opphavsretten ikke beskytter faktaopplysninger, i tillegg til at det stilles krav om verkshøyde. Det er høyst tvilsomt om de konkrete vurderingene var i samsvar med opphavsretten, men det er ikke poenget her: Å stille spørsmålet om det som er skrevet av, er faktaopplysninger eller har «verkshøyde», er etter forskningsetikken en avsporing. Det relevante spørsmålet å stille når tekstplagiat diskuteres i en forskningsetisk sammenheng, er om teksten er hentet fra et annet forelegg – ikke hvilken karakter teksten har. Spørsmålet om teksten kan sies å være tatt fra andre fremstillinger, beror blant annet på hvor spesiell den er, i motsetning til formidling av rene alminneligheter, men ved tekstlighet som omfatter hele tekstavsnitt, som i BI-saken, er det ingen tvil om at teksten er hentet fra forelegget. Det er ikke til å nekte for at vurderingstemaene i forskningsetikken og opphavsretten har et visst slektskap, men spørsmålene som stilles, er annerledes. Dette skyldes at de hensynene normsettene skal ivareta, er ulike, i tillegg til normsettenes karakter, og derfor bør de heller ikke blandes sammen. Dette er også den utbredte oppfatningen internasjonalt.¹⁰

10 Se f.eks. Green (2002, s. 200–202); LaTourette (2010, s. 46); Waiblinger (2012, s. 41–42); Rieble (2013, s. 33–34); Schack (2013, s. 82).

Det tilsvarende gjelder også et annet aspekt i forholdet mellom opphavsrett og forskningsetikk som var oppe i BI-saken. Under behandlingen av saken i Granskingsutvalget hevdet innklagede ved sin advokat at enkelte av foreleggene som var brukt i innklagedes doktoravhandling, var offentlige dokumenter som man sto fritt til å bruke. Det ble i den forbindelse vist til åndsverkloven § 9, som fastslår at visse former for offentlige dokumenter ikke er underlagt opphavsrett. Feilslutningen som ble gjort i denne forbindelse, er ikke i første rekke at de dokumentene som ble mer eller mindre ordrett gjengitt i doktoravhandlingen uten sitatmarkering, var dokumenter av en annen karakter enn slike som er unntatt fra opphavsrett.¹¹ Fra et forskningsetisk synspunkt er det alvorlige ved å benytte andres tekst og utgi den som sin egen at man bryter med sannhetsidealet som er helt grunnleggende i all forskning. Det alvorlige bruddet med de forskningsetiske normene ligger derfor i at man gir seg ut for å ha skrevet noe som er skrevet av andre, og ikke nødvendigvis at teksten er hentet fra andre *forskeres* arbeider (Petersen og Rognstad 22.12.2011, s. 8–9 og 20–21). At plagiaterdefinisjonen i den tidligere NESH (2006, pkt. 28) viste til «andre forfattere og forskeres» arbeider, kunne ikke tas til inntekt for at åndsverkloven § 9 har relevans i en forskningsetisk sammenheng.¹² I NESH (27.04.2016, pkt. 27) kommer det klart fram – i samsvar med de forskningsetiske normene – at plagiater i forskningsetisk forstand er å ta noe fra *andre*, helt generelt. Grunnen til at visse offentlige dokumenter, som lovtekster, dommer og lovforarbeider, er unntatt opphavsrett, er at det er i allmennhetens interesse at slike dokumenter gis størst mulig spredning. Ettersom opphavsrettigheter er *eneretter*, ville opphavsrett til dokumenter om offentlig myndighetsutøvelse potensielt gitt

11 Om hva slags typer verk åndsverkloven § 9 unntar fra opphavsrett, se Rognstad (2009, s. 117–118).

12 Dette synspunktet var påberopt av innklagede i BI-saken, se Petersen og Rognstad (22.12.2011, s. 8).

rettighetshaverne (myndighetene) mulighet for å begrense spredningen av dem, noe som ville være lite heldig i et demokratisk samfunn. Forskningsetikken handler ikke om dette. Den forutsetter opptreden i tråd med vitenskapelige idealer, og det innebærer at man selvsagt også må henvise til dokumenter fra offentlige myndigheter dersom man har benyttet dette. Plagiatbegrepet i forskningsetikken må forstås i samsvar med dette.

Det har vært antydnet at plagiatbetegnelsen stammer fra opphavsretten, og at forskningsetikken derfor må innrette seg etter det opphavsrettslige plagiatbegrepet (Vyrje 2011). Antydningene er ikke historisk korrekte og underslår at betegnelsens fremkomst i opphavsrettslig sammenheng er av forholdsvis ny dato,¹³ i tillegg til at de bygger på en misforståelse av forholdet mellom opphavsrett og forskningsetikk. Hvis man mener det er hensiktsmessig å bruke plagiatbetegnelsen i forskningsetisk sammenheng, og lite tyder på at det er i ferd med å forsvinne, må det unngås sammenblanding med opphavsrettslige normer. Plagiatbegrepet i forskningsetisk forstand hviler utelukkende på forskningsetiske normer og kan ikke trekke veksler på normer av en annen karakter og med et annet formål, som de opphavsrettslige.

Forholdet mellom plagiatbegrepets «objektive» og «subjektive» side

Et mye diskutert spørsmål knyttet til plagiatbegrepet er om det er tilstrekkelig å konstatere *at* stoff har blitt brukt på en *måte* som tilfredsstillende de karakteristikaene et plagiat anses for å ha, eller om uttrykket forutsetter en eller annen form for klanderverdighet, og

13 Se f.eks. Waiblinger (2012, s. 34–35). I vitenskapelig sammenheng er uttrykket brukt atskillig tidligere, se f.eks. Rieble (2010), som viser til at Samuel von Pufendorf benyttet uttrykket i vitenskapsetisk sammenheng allerede i 1667, og Waiblinger (2012, s. 32), som viser det tilsvarende for Georg Wilhelm Friedrich Hegel i hans arbeid av *Grundlinien des Philosophies des Rechts* i 1821.

i så fall hvordan og utført av hvem. I diskusjonen om dette har det vært stilt spørsmål om plagiatbegrepet er et rent objektivt begrep, eller om det også har en subjektiv side.

Oppfatningene om dette varierer stort,¹⁴ og det er ikke til å nekte for at juridiske synsmåter, som er preget av at juridiske normer skiller mellom (objektive) gjerningsbeskrivelser og (subjektive) vilkår om skyld, kan påvirke diskusjonen. Hvis vi nærmer oss spørsmålet fra en rent forskningsetisk vinkel, er det etter vår oppfatning vanskelig å se bort fra at plagiatbegrepet har et element av subjektiv klanderverdighet. Plagiatbetegnelsen i seg selv, og dens språklige opprinnelse, trekker klart i denne retningen (La Tourette 2009, s. 24). Menneskerøveri var den verst tenkelige forbrytelse på Martials tid, og ikke noe som kunne unnskyldes. Det sterke elementet av bebreidelse har fulgt plagiatbetegnelsen over i området for «åndelig og litterært tyveri». Hvis dette kobles til forskningsetiske normer, kan man på den ene siden hevde at brudd på forskningens sannhetsnormer foreligger uansett om det er snakk om en ønsket eller villet handling. På den annen side brukes plagiatbetegnelsen på det som omtales som *alvorlige* brudd på forskningsetiske normer (jf. NESH 27.04.2016, pkt. 28 og forskningsetikkloven § 5 annet ledd), og begrepet kobles til vitenskapelig *uredelighet*. Som det uttrykkes i NESH (27.04.2016, pkt. 28 annet avsnitt, tredje setning), dreier vitenskapelig uredelighet seg om villedelse gjennom løgn, fortieelse og fordreining – uttrykk man neppe vil bruke om situasjoner der man har kommet i skade for å gi et feilaktig eller ufullstendig inntrykk uten å mene eller ville det.

Det er nærliggende å sammenlikne med straffelovens definisjon av «tyveri». Etter straffeloven § 321¹⁵ forstås tyveri som det å ta «en

14 For eksempler på ulike oppfatninger, se Green (2002, s. 221–223) og LaTourette (2010, s. 24), som begge tar til orde for at plagiatbegrepet forutsetter hensikt («intent»), og Rieble (2013, s. 34), som tar til orde for et objektivt plagiatbegrep i forskningssammenheng. Se også gjengivelsen av meningsforskjeller i LaTourette (2010, s. 22–24).

15 Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven), § 321.

gjenstand som tilhører en annen, *med forsett om å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning*» (forfatterens utheving). I motsetning til de fleste andre av straffelovens gjerningsbeskrivelser er det subjektive elementet her innebygget i selve normen, noe som henger sammen med at det er unaturlig å snakke om unnskyldelig tyveri. Hvis vi analogiserer til det som her er sagt om det forskningsetiske plagiatbegrepet og dets kobling til vitenskapelig uredelighet, kan vi på tilsvarende måte hevde at det er unaturlig å snakke om unnskyldelig plagiat. Den vanligste bruken av ordet har da også vært å betegne *bevisst* bruk av andres materiale (Rognstad 2009, s. 134). Dette avspeiles i de vanligste formuleringene av plagiat slik begrepet brukes i forskningsetisk sammenheng, jamfør for eksempel NESH (27.04.2016, pkt. 27 annet avsnitt første setning), som uttrykker at «plagiat i forskningsetisk sammenheng er å ta noe fra andre og utgi det som sitt eget». Dette er en uttrykksform som passer mindre godt på situasjoner der en forsker for eksempel har ment at de henvisningene som er gjort i teksten, i tilstrekkelig grad gir uttrykk for at den stammer fra andre, samtidig som det er gjort på en måte som ikke er nøyaktig nok for å fjerne enhver tvil om at det er tilfellet. I slike situasjoner er det anstrengt å hevde at forskeren har «utgitt» materialet som sitt eget og villedet leseren gjennom «løgn, fortielse og fordreining». Det er her parallellen med straffelovens tyveribegrep slår inn. Gitt plagiatbegrepets bakgrunn og koblingen til vitenskapelig uredelighet bør det ikke omfatte tilfeller der noen tar andres materiale *uten hensikt (forsett)* om å skaffe seg eller andre fordeler, det vil si uten hensikt om å utgi materialet som sitt eget. Et «objektivt plagiatbegrep» som kun ser på handling uten kontekst, kan man hevde ikke oppfyller intensjonen om å betegne brudd på redelighetsnormene.

I det perspektivet kan plasseringen av uttrykket «plagiering» i forskningsetikkloven § 5 annet ledd¹⁶ kritiseres i den utstrekning det

16 Lov 30. juni 2006 nr. 56 om behandling av etikk og redelighet i forskning (forskningsetikkloven), § 5 annet ledd.

her er meningen kun å henvise til forskningsetiske normer. I bestemmelsens definisjon av vitenskapelig uredelighet er det snakk om «plagiering» som er «begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning». Formuleringen forutsetter at «plagiering» er et objektivt begrep, og at det er mulig å snakke om plagiater som ikke er begått forsettlig eller grovt uaktsomt. Gitt at uttrykket plagiat *betegner* uredelige handlinger (jf. NESH 27.04.2016, pkt. 28), er formuleringen av uredelighetsbegrepet i forskningsetikkloven – der de subjektive vilkårene *supplerer* kategoriene for alvorlige normbrudd, i stedet for å inngå i dem – klart uheldig. I sitt høringsnotat av 7. juli 2015 om revisjon av forskningsetikkloven opprettholder imidlertid Kunnskapsdepartementet like fullt denne strukturen (Kunnskapsdepartementet 07.07.2015).

Diskusjonen i kjølvannet av BI-saken illustrerer de uheldige sidene ved å betrakte plagiatbegrepet som et objektivt begrep. Klagekommisjonen i BI-saken kom til at innklagede forsker ikke hadde opptrådt uredelig i henhold til forskningsetikklovens definisjon. Det avgjørende for standpunktet var at innklagede ikke forsettlig eller grovt uaktsomt kunne sies å ha kopiert andres tekster og utgitt dem som sine egne. I saken hadde innklagede som nevnt i stor utstrekning lagt seg tett på andre forfatteres tekster, samtidig som det gjennomgående ble henvist til de tekstene som var brukt. Anslagsvis dreide det seg om cirka 10–15 prosent av arbeidets totale tekst, ifølge den sakkyndige utredningen som lå til grunn i saken. Problemet fra et forskningsetisk synspunkt var at henvisningene i seg selv ikke sa noe om hvor tett forfatterens tekst lå på de foreleggene det var henvist til. Det forelå her utvilsomt brudd på normer for god henvisningsskikk, men klagekommisjonen kom til at årsaken til bruddene var innklagedes manglende forståelse for de forskningsetiske normene, og at tekstbruket ikke var uttrykk for et ønske om å villedes leseren om tekstenes opprinnelse. Klagekommisjonen fant derfor, i likhet med Granskingsutvalgets

mindretall, at normbruddene ikke kunne sies å være forsettlig eller grovt uaktsomme, og at innklagde ikke hadde opptrådt uredelig.

I kjølvannet av avgjørelsen ble det reagert på at et arbeid der 10–15 prosent av teksten var tilnærmet avskrift, ikke ble ansett som uredelig forskning (Hem 2013). Kritikken er tydelig preget av forestillingen om et objektivt plagiatsbygrip, som forutsetter at det foreligger et plagiati så lenge det konstateres tekstlikhet. Det hevdes blant annet at det «publiseringsetisk ... er mindre interessant om en forsker har handlet forsettlig eller grovt uaktsomt», fordi spørsmålet «er i bunn og grunn enkelt: Plagiati er vitenskapelig uredelig» (Hem 2013). Kritikken overser koblingen mellom plagiatsbygripet og normene for vitenskapelig uredelighet, som forutsetter at det er snakk om grovt klanderverdige handlinger (jf. NESH 27.04.2016, pkt. 28). Selvsagt kan det diskuteres om klagekommisjonen bedømte den konkrete saken riktig. Men avgjørelsen kan ikke kritiseres på grunnlag av en påstand om at forskerens intensjoner og motiver er mindre interessante *etisk sett*. Saksforholdet i BI-saken var et grensetilfelle fordi det gjennomgående ble henvist til foreleggene som var brukt. Fra et etisk synspunkt er det forskjell på å unnlate å markere for sitat fordi man mener henvisningene forteller at teksten er hentet fra andre, og å unnlate sitatmarkering for å gi inntrykk av at man har skrevet teksten selv. Også i den førstnevnte situasjonen foreligger som nevnt brudd på normene for god kilde- og sitatbruk, som tilsier at det skal sitatmarkeres for å unngå uklarhet om tekstens opprinnelse (jf. NESH 27.04.2016, pkt. 26). Men det er vanskeligere å betegne de førstnevnte handlingene som *uredelige*.

I BI-saken valgte det oppnevnte sakkyndighetsutvalget å skille mellom et objektivt og et subjektivt plagiatsbygrip fordi forskningsetikklovens struktur legger opp til det. Det ble imidlertid samtidig understreket at konstatering av «plagiati i objektiv forstand» *ikke* er ensbetydende med uredelighet, da uredelighetsbegripet i forskningsetikkloven forutsetter at også de subjektive vilkårene i lovens

§ 5 annet ledd også er oppfylt (Petersen og Rognstad 22.12.2011, s. 23). Denne begrepsbruken fulgte både Granskingsutvalget og klagekommisjonen, noe som kan være en del av årsaken til kritikken mot klagekommisjonens vedtak.

Når vi likevel ser klare tendenser til og ønsker om å operere med et «objektivt plagiatbegrep», både her i landet og internasjonalt, kan det ha flere årsaker. En mulig årsak er at begrepet også benyttes forebyggende, for å unngå at noen gjør seg skyldig i plagiat, og i et slikt forebyggende perspektiv er det subjektive mindre relevant. En annen mulig årsak kan være at plagiat like gjerne er et institusjonsproblem som et individproblem, og selv om individets handlinger kan unnskyldes, for eksempel fordi man ikke har fått tilstrekkelig opplæring, vil institusjonen kunne klandres, jamfør NESH (27.04.2016, pkt. 27, første setning), som presiserer at «både forskerne og forskningsinstitusjonene har et ansvar for å forebygge og forhindre plagiat». Begge årsakene er forståelige, men man må samtidig ta høyde for plagiatbegrepets stigmatiserende karakter, og at det alltid vil henge ved forskeren. Hovedpoenget her er å understreke at plagiatbegrepet bør ha et subjektivt element når det er snakk om å bedømme handlinger begått på individnivå. Det behøver heller ikke å være noe motstridende i det at betegnelsen også benyttes i sammenhenger med forebygging, og at institusjonene kritiseres for ikke å gjøre nok for å forhindre plagiat.

Hva med «selvplagiat»?

Uttrykket «selvplagiat» benyttes ofte for å betegne situasjoner der man har benyttet sine egne tidligere arbeider uten å gjøre rede for det (Ad hoc-utvalget 27.05.2011, s. 11–12; Klageutvalget 28.01.2013, s. 12). Uttrykket er vanlig og utbredt, også internasjonalt, men er fra ett synspunkt lite heldig. I motsetning til plagiat er det ikke snakk om å underkommunisere at man har benyttet seg

av andres arbeidsinnsats for slik sett å gi inntrykk av å ha prestert noe andre har gjort. Bruddet på vitenskapens sannhetsnormer er slik sett ikke åpenbart. Det såkalte «selvplagiatet» gir *i seg selv* ingen falske pretensjoner. Man bruker arbeider man selv har prestert, og forleder ingen ved å sette sitt eget navn bak det. Sett fra en slik synsvinkel er «selvplagiatet» uproblematisk fra et forskningsetisk synspunkt, og uttrykket er sterkt misvisende. Problemet knyttet til bruk av tidligere arbeider ligger på et annet plan og har mer umiddelbar sammenheng med et av forskningsetikkens andre idealer, nemlig idealet om originalitet. Etter dette idealet skal forskningen være fremoverrettet og strebe mot nye innsikter, og duplisering av tidligere arbeider kan hevdes å stå i veien for dette. I forlengelsen av dette kan det også være tilfeller der «selvplagiatet» utgjør et brudd på sannhetsnormene, nemlig der det akademiske arbeidet later som det er noe nytt. Det kan gjelde i ganske mange sammenhenger. Derfor er forestillingen om at «selvplagiatet» er uproblematisk fra et forskningsetisk synspunkt, sterkt forenklet.

Det er likevel en åpenbar forskjell mellom plagiat og «selvplagiat» som understreker synspunktet om at den begrepsmessige parallellen er lite heldig. Mens plagiat må anses som alvorlige brudd på forskningsetiske normer *per se* (forutsatt at man oppgir forestillingen om et objektivt plagiatbegrep), er bildet ved «selvplagiatet» atskillig mer nyansert. I flere sammenhenger må det anses som akseptabelt, og til og med helt forventet, at man benytter egne arbeider på nytt. Enkelte typer arbeider forutsetter til og med bruk av tidligere materiale, for eksempel lærebøker. Idealet om forskningsbasert undervisning tilsier for eksempel at undervisningsmaterialet *skal* bygge på tidligere forskning. I den sammenhengen er det ikke bare legitimt, men til og med påkrevet, å hente stoff fra tidligere arbeider. Formålet med undervisning er et annet enn formålet med forskning, og pedagogiske idealer om å få studentene

til å forstå kompliserte sammenhenger må stå i forgrunnen. I slike sammenhenger fortrenses kravet om originalitet, og det kan dermed heller ikke ligge noen forventning om at man skal redegjøre for at stoffet er publisert tidligere. Annerledes er det ved rene forskningsarbeider som forutsetter originalitet, som for eksempel doktoravhandlinger og arbeider der økonomiske kompensasjonsordninger knyttes til antall publiseringer (jf. det såkalte «tellekant-systemet»). Å skaffe seg midler og posisjon på bekostning av andre ved å duplisere egne forskningsarbeider er selvsagt forskningsetisk galt. Det kan også være tilfeller der det er *ulovlig* å gjengi tidligere arbeider, som der rettighetene til tidligere arbeider er overdratt til tredjepersoner (f.eks. forlag), og gjengivelsen vil være i strid med åndsverkloven. Spørsmålet om «selvplagiatet» er i strid med forskningsetiske normer, er langt mer sammensatt enn ved «egentlige plagiater», noe som skjules ved den begrepsmessige parallellen. Ut fra et slikt perspektiv burde uttrykket «selvplagiat» unngås, noe som likevel kan være vanskelig all den tid uttrykket også er utbredt internasjonalt.

Det man *må* unngå, er å anse «selvplagiatet» som en form for plagiat som underlegges den samme vurderingen. I høringsnotatet om revisjon av forskningsetikkloven uttrykker Kunnskapsdepartementet at plagiatbegrepet i forskningsetisk sammenheng *i noen tilfeller* vil kunne omfatte dobbeltpublisering, altså «selvplagiat» (Kunnskapsdepartementet 07.07.2015, s. 57–58). Vi er enige i at dobbeltpublisering kan være i strid med forskningsetiske normer, og i alvorlige tilfeller også innebære forskningsetisk uredelighet, men departementet burde etter vår oppfatning reservert selve begrepet «plagiat» for tilfellene der man tar stoff fra *andre*, i samsvar med NESH (27.04.2016, pkt. 27). Ved å likestille plagiat og «selvplagiat» overser man både at det normative grunnlaget for å anse «selvplagiatet» som brudd på forskningsetiske normer er annerledes enn for «egentlig plagiat», og at spørsmålet om

og i hvilken utstrekning «selvplagiatet» er i strid med slike normer, inneholder atskillige nyanser. Dermed må selvsagt også spørsmålet om når «selvplagiatet» har en alvorlighetsgrad så stor at vi kan snakke «vitenskapelig uredelighet», vurderes annerledes enn for det «egentlige» plagiatet.

Avslutning

«Plagiat» er intet entydig begrep, og det er slik sett viktig å være bevisst på hvordan begrepet benyttes, og hvilke fenomener det skal omfatte. Plagiatbegrepet slik det benyttes i opphavsretten, er ikke brukbart i en forskningsetisk kontekst, selv om det klart overlapper, fordi de underliggende normene begrepet relaterer seg til, både har ulikt formål og ulik karakter. Forskningsetikkens normer om bruk av andres stoff innebærer i motsetning til opphavsretten ingen forbud mot å bruke slikt stoff uten opphavsmannens samtykke, de pålegger bare å gi tilstrekkelig til kjenne hva man har brukt, og hvordan. Skal vi oppsummere erfaringene fra behandlingen av saker om påstått forskningsetisk plagiering etter at forskningsetikkloven ble vedtatt, må det være følgende: For det første er det ikke relevant for den forskningsetiske plagiatvurderingen om det som angivelig ikke er henvist til eller sitert korrekt, er et åndsverk eller ikke. For det andre gjør ikke alle brudd med de forskningsetiske normene for henvisninger og sitatbruk i en tekst at den kan regnes som forskningsetisk «plagiat». «Plagiatbegrepet» bør reserveres for grove tilfeller der forfatteren klart kan klandres for å ha underkommunisert sin kilde- og materialbruk. Og for det tredje er begrepet «selvplagiat» problematisk. Selv om også det å unnlate å henvise til *egne tidligere arbeider* i noen tilfeller kan være i strid med forskningsetiske regler, og også være vitenskapelig uredelig, blir vurderingen annerledes enn når angivelige «egentlige» plagiat skal vurderes opp mot forskningsetikken.

Referanser

- Ad hoc-utvalget (2011, 27. mai). Sak om plagiering i doktoravhandling. Hentet 16. juni 2015 fra: <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/granskingsrapporter>.
- American Physical Society (2002, 11. november). US federal policy on research misconduct. Hentet 16. juni 2015 fra: <http://www.aps.org/policy/statements/federalpolicy.cfm>.
- Eckhoff, T. (1971). *Rettskildelære* (1. utgave). Oslo: Tanum.
- Einstein, A. (1905). Ist die Trägheit eines Körpers von seinem Energieinhalt abhängig? *Annalen der Physik* 18, s. 639–641.
- Granskingsutvalget (2012, 19. mars). Sak om plagiering i doktoravhandling. Hentet 25. oktober 2016 fra: <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/granskingsrapporter/granskingsutvalgets-uttalelse---sak-om-plagiering-i-doktoravhandling-2012.pdf>
- Granskingsutvalget (2012, 19. oktober). Sak om vitenskapelig uredelighet ved et teknisk-industrielt forskningsinstitutt. Hentet 25. oktober 2016 fra: https://www.etikkom.no/contentassets/9c30a4e0b4714729984273f88f520930/granskingsutvalgets-uttalelse_netutgave.pdf.
- Green, S. (2002). Plagiarism, norms and the limits of theft law, *Hastings Law Journal* 54, s. 169–242.
- Haug, C. (2015, 12. august). *Å skrive selv eller skrive av – er det så nøye?* Hentet 26. oktober 2016 fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Kronikk-A-skrive-selv-eller-skrive-av--er-det-sa-noye-8122364.html>.
- Hem, E. (2013). Du skal ikke stjele, *Tidsskrift for Den norske legeförening* 133(5), s. 493–493.
- Ingierd, H., Enebakk, V. og Vinther, T. (2015, 9. september). *Hva er plagiat i forskning?* Hentet 26. oktober 2016 fra: <https://morgenbladet.no/2015/09/hva-er-plagiat-i-forskning>.
- ICMJE (2015, desember). Recommendations for the conduct, reporting, editing, and publication of scholarly work in medical journals. Hentet 26. oktober 2016 fra: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>.
- Irgens-Jensen, H. (2013). Plagiat av faglitteratur. Opphavsrettslige og forskningsetiske spørsmål. I Det Norske Videnskaps-Akademi (red.) *Årbok 2013*. Oslo: Det Norske Videnskaps-Akademi.

- Kastner, K. (1983). Das Plagiat. Literarische und rechtliche Aspekte, *Neues Juristisches Wochenschrift* 36, s. 1151–1158.
- Klageutvalget (2013, 28. januar). Vedtak av særskilt utvalg oppnevnt i medhold av forskningsetikkloven § 5 femte ledd i klage over Granskingsutvalgets uttalelse om vitenskapelig uredelighet i doktoravhandling avlagt ved Handelshøyskolen BI. Hentet 25. oktober 2016 fra: https://www.etikkom.no/globalassets/documents/granskingsrapporter/vedtak-klageutvalget_webutgave.pdf.
- Kunnskapsdepartementet (2015, 7. juli). Høringsnotat. Endringer i forskningsetikkloven. Hentet 23. juli 2015 fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/45440e268b86489aa6c352b657ea37b3/horingsnotat-forskningsetikk-070715.docx-1947756.pdf>.
- LaTourette, A.W. (2010). Plagiarism. Legal and ethical implications for the university, *Journal of College and University Law* 37(1), s. 1–91.
- NESH (2006, mars). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Hentet 26. oktober 2016 fra: <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi-2006.pdf>.
- NESH (2016, 27. april). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Hentet 26. oktober 2016 fra: <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/>.
- Nobelkomiteen (2014, 6. oktober). Press release. Hentet 19. juni 2015 fra: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/medicine/laureates/2014/press.html.
- NOU 2003: 19. *Makt og demokrati. Sluttrapport fra Makt- og demokratiutredningen*. Oslo: Arbeids- og administrasjonsdepartementet.
- Petersen, T. og Rognstad, O-A. (2011, 22. desember). Vedlegg 3. De sakkyndiges uttalelse i sak om plagiering i doktoravhandling. Hentet 25. oktober 2016 fra: <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/granskingsrapporter/granskingsutvalgets-uttalelse---sak-om-plagiering-i-doktoravhandling-2012.pdf>.
- Prop. 1 S (2011–2012). *Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak) for budsjettåret 2012. Utgiftskapitler: 300–339. Inntektskapitler: 3300–3339, 5568*. Oslo: Kulturdepartementet.

- Rieble, V. (2010). Noch'n Plagiat, *Myops* (10), s. 55–60. Tilgjengelig her: <http://www.zaar.uni-muenchen.de/pub/vr2010-5.pdf>.
- Rieble, V. (2013). Erscheinungsformen des Plagiats. I T. Dreier og A. Ohly (red.) *Wissenschaftsethik und Recht*. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Rognstad, O-A., Tønnesson, J.L., Nagel, A-H. og Laupsa, H. (2013). *God skikk. Om bruk av litteratur og kilder i allmenne historiske fremstillinger*. Institutt for privatretts skriftserie nr. 192. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Rognstad, O-A. (2009). *Opphavsrett*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Röthlisberger, E. (1917). Das Plagiat, *Zeitschrift für Schweizerisches Recht* 36, s. 131–200. Nyopptrykket i *UFITA. Archiv für Urheber- und Medienrecht* (2007), s. 135–192.
- Schack, H. (2013). Wissenschaftsplagiat und Urheberrecht I T. Dreier og A. Ohly (red.) *Wissenschaftsethik und Recht*. Tübingen: Mohr Siebeck.
- Seo, M.J. (2009). Plagiarism and poetic identity in Martial, *American Journal of Philology* 130(4), s. 567–593.
- Vyrje, M.S. (2011). Kan man eie forskning? *Dagens Næringsliv* 28. september 2011, s. 58.
- Waiblinger, J. (2012). «Plagiat» in der Wissenschaft. Zum Schutz wissenschaftlicher Schriftwerke im Urheber- und Wissenschaftsrecht. Baden Baden: Broschiert.
- Watson, J.D. og Crick, F.H.C. (1953). Structure for deoxyribose nucleic acid, *Nature* 171, s. 737–738.